A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2018. november 6.*[i]

„Előzetes döntéshozatal – Szociálpolitika – Munkaidő-szervezés – 2003/88/EK irányelv – 7. cikk – A fizetett éves szabadsághoz való jog – Nemzeti szabályozás, amely előírja a ki nem vett éves szabadság és az említett szabadság után járó pénzbeli megváltás elvesztését, ha a munkavállaló a munkaviszony megszűnése előtt nem terjesztett elő szabadság iránti kérelmet”

A C-619/16. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet az Oberverwaltungsgericht Berlin-Brandenburg (berlin-brandenburgi közigazgatási felsőbíróság, Németország) a Bírósághoz 2016. november 29-én érkezett, 2016. szeptember 14-i határozatával terjesztett elő a

Sebastian W. Kreuziger

és

a **Land Berlin**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: K. Lenaerts elnök, J. C. Bonichot, A. Prechal (előadó), M. Vilaras, T. von Danwitz, F. Biltgen, K. Jürimäe és C. Lycourgos tanácselnökök, M. Ilešič, J. Malenovský, E. Levits, L. Bay Larsen és S. Rodin bírák,

főtanácsnok: Y. Bot,

hivatalvezető: K. Malacek tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2018. január 9-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– S. W. Kreuziger, személyesen,

– a Land Berlin képviseletében B. Pickel és S. Schwerdtfeger, meghatalmazotti minőségben, segítőjük: L. von Laffert Rechtsanwältin,

– a német kormány képviseletében T. Henze és J. Möller, meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: német.

– az olasz kormány képviseletében G. Palmieri, meghatalmazotti minőségben, segítője: F. Di Matteo avvocato dello Stato,

– a magyar kormány képviseletében Sebestyén E. és Fehér M. Z., meghatalmazotti minőségben,

– az osztrák kormány képviseletében G. Eberhard, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében M. van Beek és T. S. Bohr, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2018. május 29-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló, 2003. november 4-i 2003/88/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2003. L 299., 9. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 381. o.) 7. cikkének az értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet a Sebastian W. Kreuziger és korábbi munkáltatója, a Land Berlin (berlini szövetségi tartomány, Németország) között a munkaviszonyának megszűnése előtt ki nem vett, fizetett éves szabadság után járó pénzbeli megváltás S. W. Kreuziger számára való kifizetésének a Land Berlin általi megtagadása tárgyában folyamatban lévő jogvitában terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

3 A 2003/88 irányelv (4) és (5) preambulumbekezdése értelmében:

„(4) A munkavállalók munkahelyi biztonságának, higiénéjének és egészségének javítása olyan cél, amely nem rendelhető alá pusztán gazdasági megfontolásoknak.

(5) Minden munkavállalónak megfelelő tartamú pihenőidő jár. A pihenés fogalmát időegységekben, azaz napokban, órákban és/vagy ezek részeiben kell kifejezni. A[z uniós] munkavállalók számára biztosítani kell a minimális napi, heti és évi pihenőidőt, valamint a megfelelő szüneteket. […]”

4 Ezen irányelvnek az „Éves szabadság” című 7. cikke a következőket írja elő:

„(1) A tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy minden munkavállalót legalább négy hét [helyesen: négy hét fizetett] éves szabadság illessen meg a nemzeti jogszabályok és/vagy gyakorlat által megállapított ilyen szabadságra való jogosultság és a szabadság biztosítása [helyesen: és ennek megadása] feltételeinek megfelelően.

(2) Az éves szabadság [helyesen: A fizetett éves szabadság] minimális időtartama nem helyettesíthető annak fejében nyújtott juttatással [helyesen: pénzbeli megváltással], a munkaviszony megszűnésének esetét kivéve.”

5 Az említett irányelv 17. cikke előírja, hogy a tagállamok eltérhetnek ezen irányelv bizonyos rendelkezéseitől. A 7. cikkét illetően azonban nem megengedett az eltérés.

A német jog

6 Az 1988. április 26-i Verordnung über den Erholungsurlaub der Beamten und Richter (a köztisztviselők és bírák szabadságáról szóló rendelet, GVBl. 1988, 846. o.; a továbbiakban: EUrlVO) 9. §-a értelmében:

„(1) A köztisztviselő a szabadságot a lehetőségekhez mérten egyben veszi ki. Az érintett kérelmére engedélyezhető a szabadság megosztása. Általában véve azonban el kell kerülni a szabadság kettőnél több részre való megosztását. A szabadságot a megosztása esetén két egymást követő héten kell megadni a köztisztviselő részére.

(2) A szabadságot főszabály szerint az adott referenciaévben ki kell venni. A referencia-időszak végétől számított tizenkét hónapon belül ki nem vett szabadsághoz való jog megszűnik. […]”

7 Az EUrlVO nem tartalmaz a munkaviszony megszűnésekor ki nem vett, fizetett éves szabadság után járó pénzbeli megváltást előíró rendelkezést.

8 Az 1963. január 8-i Bundesurlaubsgesetz (a munkavállalói szabadságról szóló szövetségi törvény; BGBl. 1963, 2. o.) 2002. május 7-i változata (BGBl. 2002 I., 1529. o. a továbbiakban: BUrlG) 7. §-ának (4) bekezdése előírja:

„Ha a szabadságot a munkaviszony megszűnése miatt egészben vagy részben már nem lehet kiadni, azt pénzben kell megváltani.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

9 S. W. Kreuziger 2008. május 13-tól 2010. május 28-ig Rechtsreferendarként (joggyakornok) felkészítő jogi szakmai gyakorlatot végzett a berlini szövetségi tartománynál közjogi képzési jogviszony keretében, de nem köztisztviselőként. Amikor 2010. május 28-án sikeresen letette a második államvizsga szóbeli részét, ez azt jelentette, hogy befejezte e szövetségi tartománynál e gyakorlatot és képzést.

10 S. W. Kreuziger a 2010. január 1-jétől a képzése befejezéséig terjedő időszakban nem vett ki fizetett éves szabadságot. 2010. december 18-án kérte a ki nem vett fizetett éves szabadság pénzbeli megváltását. Ezt a kérelmet először a Kammergericht (regionális felsőbíróság, Németország) elnöke 2011. január 7-i határozatában, majd az erre vonatkozó kifogást a Gemeinsames Juristisches Prüfungsamt der Länder Berlin und Brandenburg (berlini és brandenburgi szövetségi tartomány közös jogi vizsgálóhivatala, Németország) 2011. május 4-i határozatában elutasította azzal az indokkal, hogy az EUrlVO nem biztosít ilyen megváltáshoz való jogosultságot, a 2003/88 irányelvet pedig csak a munkavállalókra lehet alkalmazni, míg az ezen irányelv 7. cikkének (2) bekezdése szerinti pénzbeli megváltás előfeltétele mindenképpen az, hogy az érintett neki fel nem róható okból nem tudta kivenni a szabadságát.

11 E határozatokkal szemben S. W. Kreuziger keresetet nyújtott be a Verwaltungsgericht Berlinhez (berlini közigazgatási bíróság, Németország), amelyet e bíróság 2013. május 3-i ítéletében elutasított. Ezen ítéletben e bíróság maga is rámutatott arra, hogy az EUrlVO nem írja elő a munkaviszony megszűnéskor ki nem vett, fizetett éves szabadság után járó pénzbeli megváltáshoz való jogot. Egyébiránt megállapította, hogy a 2003/88 irányelv 7. cikkének (2) bekezdése – noha közvetlen hatállyal bír – sem alapoz meg ilyen jogot S. W. Kreuziger számára, mivel e jog előfeltétele, hogy az érintett a szándékától független okokból nem gyakorolhatta a munkaviszony megszűnése előtt az éves szabadsághoz való jogát.

12 A Verwaltungsgericht Berlin (berlini közigazgatási bíróság) – miután rámutatott arra, hogy az EUrlVO 9. §-a kötelezi a munkavállalót a fizetett éves szabadságának kivételére, és megállapította, hogy az említett rendelkezés ezért azt jelenti, hogy az érintett köteles azt kérni – továbbá kimondta, hogy az ilyen, az éves szabadsághoz való jog gyakorlásának részletes szabályaira vonatkozó nemzeti szabályozás megfelel a 2003/88 irányelv 7. cikke (1) bekezdésének. Márpedig S. W. Kreuziger szándékosan nem nyújtott be ilyen kérelmet, miközben tudomása volt arról, hogy munkaviszonya 2010. május 28-án lejár, és a fizetett éves szabadsághoz való joga ezen időpontban megszűnik.

13 S. W. Kreuziger fellebbezést nyújtott be ezen ítélettel szemben a kérdést előterjesztő bírósághoz, az Oberverwaltungsgericht Berlin–Brandenburghoz (berlin–brandenburgi közigazgatási felsőbíróság, Németország). E bíróság ugyanakkor megjegyzi, hogy az EUrlVO nem tartalmaz olyan szabályt, amely megalapozhatná a ki nem vett éves szabadság után járó pénzbeli megváltáshoz való jogot S. W. Kreuzigert számára, és így – a 2003/88 irányelv 7. cikke (2) bekezdésének a nemzeti jogba történő átültetése hiányában – ilyen esetleges jog csak az említett rendelkezés közvetlen hatályából származhat.

14 Ezzel összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróság először is megállapítja, hogy S. W. Kreuziger joggyakornokként igenis a 2003/88 irányelv személyi hatálya alá tartozik.

15 S. W. Kreuziger továbbá megfelel az említett irányelv 7. cikkének (2) bekezdésében foglalt, két kifejezett feltételnek, nevezetesen annak, hogy megszűnt a munkaviszonya, amikor a pénzbeli megváltást kérte, és e munkaviszony megszűnésének időpontjában nem vette ki az őt megillető összes éves szabadságot.

16 Végül a kérdést előterjesztő bíróság rámutat arra, hogy ugyanakkor kétségei vannak azzal kapcsolatban, hogy – e két kifejezett feltételen kívül, és amint azt a Verwaltungsgericht Berlin (berlini közigazgatási bíróság) kimondta – kizárható-e a ki nem vett, fizetett éves szabadság után járó pénzbeli megváltáshoz való jog, ha a munkavállaló a munkaviszonya megszűnése előtt nem kérte a szabadsága kiadását, noha erre lehetősége lett volna, és hogy e jognak általában előfeltétele-e, hogy a munkavállalónak a szándékától független okok miatt nem állt módjában, hogy a munkaviszony megszűnése előtt gyakorolja a fizetett éves szabadsághoz való jogát.

17 E körülmények között határozott úgy a Oberverwaltungsgericht Berlin-Brandenburg (berlin-brandenburgi közigazgatási felsőbíróság), hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni a [2003/88] irányelv 7. cikkének (2) bekezdését, hogy azzal ellentétesek az olyan nemzeti jogszabályok vagy gyakorlatok, amelyek szerint kizárt, hogy pénzbeli megváltáshoz való jog keletkezzen a munkaviszony megszűnése esetén, ha a munkavállaló annak ellenére, hogy erre lehetősége volt, nem nyújtott be kérelmet a fizetett éves szabadság kiadása iránt?

2) Úgy kell-e értelmezni a [2003/88] irányelv 7. cikkének (2) bekezdését, hogy azzal ellentétesek az olyan nemzeti jogszabályok vagy gyakorlatok, amelyek szerint csak akkor keletkezik pénzbeli megváltáshoz való jog a munkaviszony megszűnése esetén, ha a munkavállalónak a szándékától független okok miatt nem volt lehetősége arra, hogy a munkaviszony megszűnése előtt gyakorolja a fizetett éves szabadsághoz való jogát?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Előzetes megfontolások

18 Előzetesen meg kell jegyezni, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül, hogy az alapügyben alkalmazandó nemzeti szabályozás nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely a ki nem vett, fizetett éves szabadság után a munkaviszony megszűnésekor járó pénzbeli megváltást írna elő a joggyakornokok számára. A BUrlG ilyen megváltást előíró rendelkezése nem alkalmazható rájuk.

19 E körülményre tekintettel a kérdést előterjesztő bíróság továbbá pontosítja, hogy az alapügy felperese ilyen megváltás iránti kérelmének csak akkor adhat helyt, amennyiben az érintett közvetlenül a 2003/88 irányelv 7. cikkének (2) bekezdése alapján kéri e megváltást.

20 Ezzel összefüggésben emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint minden esetben, amikor valamely irányelv rendelkezései tartalmukat tekintve feltétel nélkülieknek és kellően pontosak, azokra a magánszemélyek a nemzeti bíróságok előtt az állammal szemben hivatkozhatnak, ha az elmulasztotta az irányelv határidőn belüli átültetését a nemzeti jogba, vagy azt helytelenül ültette át (2012. január 24-i Dominguez ítélet, C-282/10, EU:C:2012:33, 33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Továbbá, amikor a jogalanyok az állammal szemben valamely irányelvre hivatkozhatnak, akkor ezt attól függetlenül tehetik meg, hogy az állam milyen minőségében – munkáltatóként vagy hatóságként – jár el. Ugyanis mindkét esetben el kell kerülni, hogy az állam előnyt szerezhessen az uniós jog általa történt megsértéséből (2012. január 24-i Dominguez ítélet, C-282/10, EU:C:2012:33, 38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

21 E megfontolások alapján a Bíróság elismerte, hogy a jogalanyok hivatkozhatnak az irányelvek feltétel nélküli és kellően pontos rendelkezéseire különösen a tagállammal és annak összes közigazgatási szervével szemben, ideértve a decentralizált szerveket is (lásd ebben az értelemben: 2018. augusztus 7-i Smith ítélet, C-122/17, EU:C:2018:631, 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

22 A 2003/88 irányelv 7. cikkének (2) bekezdésére vonatkozóan a Bíróság ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy e rendelkezés ahhoz, hogy a pénzbeli megváltáshoz való jog megnyíljon, semmilyen egyéb feltételt nem támaszt az ahhoz kapcsolódó feltételen kívül, hogy egyrészt a munkaviszony megszűnt, másrészt a munkavállaló nem vette ki az összes, őt e munkaviszony megszűnésekor megillető éves szabadságot. E jogot közvetlenül az említett irányelv biztosítja és csak az ott kifejezetten felsorolt feltételektől függhet (lásd ebben az értelemben: 2014. június 12-i Bollacke ítélet, C-118/13, EU:C:2014:1755, 23. és 28. pont; 2016. július 20-i Maschek ítélet, C-341/15, EU:C:2016:576, 27. pont). Az említett rendelkezés ezért teljesíti a feltétlen jelleg és a kellő pontosság feltételét, és így megfelel a közvetlen hatály fennállásához szükséges feltételeknek.

23 A jelen esetben ebből az következik, hogy azon körülmény, hogy az alkalmazandó nemzeti jog nem írja elő a ki nem vett, fizetett éves szabadság után a joggyakornokok munkaviszonyának megszűnésekor járó pénzbeli megváltást, önmagában nem lehet akadálya annak, hogy S. W. Kreuziger közvetlenül a 2003/88 irányelv 7. cikkének (2) bekezdése alapján kapjon ilyen megváltást korábbi munkáltatójától, a berlini szövetségi tartománytól, mivel ez utóbbi hatóságnak minősül. Amennyiben megállapítást nyer, hogy S. W. Kreuziger teljesíti az ez utóbbi rendelkezésben támasztott követelményeket, a nemzeti bíróságok kötelesek mellőzni az ilyen megváltást kizáró nemzeti szabályozások vagy gyakorlatok alkalmazását.

Az első kérdésről

24 Az első kérdést illetően mindenekelőtt meg kell jegyezni, hogy noha a kérdést előterjesztő bíróság nem határozza meg pontosan e kérdésben a jelen esetben érintett nemzeti jogszabályt, az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő információkból kikövetkeztethető, hogy az EUrlVO 9. §-áról van szó.

25 Ugyanis, noha a kérdést előterjesztő bíróság az alapeljárással összefüggésben nem foglal állást az EUrlVO 9. §-ának hatályával kapcsolatban, rámutat arra, amint az a jelen ítélet 12. pontjából következik, hogy az előtte megfellebbezett ítéletben a Verwaltungsgericht Berlin (berlini közigazgatási bíróság) a maga részéről úgy ítélte meg, hogy e nemzeti rendelkezés azon kötelezettséget írja elő a munkavállaló számára, hogy kérje a fizetett éves szabadság kivételét. Ez utóbbi bíróság szerint e kötelezettség – amelyet a 2003/88 irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével összhangban állónak tart – teljesítésének elmulasztása esetén a munkaviszonya megszűnésének időpontjában megszűnik S. W. Kreuziger fizetett éves szabadsághoz való joga.

26 Emellett – amint az a jelen ítélet 16. pontjából következik – a kérdést előterjesztő bíróság rámutat arra, hogy azért nyújtott be előzetes döntéshozatal iránti kérelmet a Bírósághoz, mert kétségei vannak a Verwaltungsgericht Berlin (berlini közigazgatási bíróság) által adott értelmezés 2003/88 irányelvvel való összeegyeztethetőségét illetően.

27 E körülmények között az első kérdést úgy kell érteni, hogy az arra irányul, hogy a 2003/88 irányelv 7. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az EUrlVO 9. §-ához hasonló nemzeti szabályozás, amennyiben az azt vonja maga után, hogy ha a munkavállaló nem kérte, hogy a munkaviszonyának megszűnése előtt gyakorolhassa a fizetett éves szabadsághoz való jogát, az érintett a munkaviszony megszűnésekor automatikusan elveszíti a fizetett éves szabadság azon napjait, amelyekre az uniós jog alapján e munkaviszony megszűnésekor jogosult volt, valamint ezzel összefüggésben a ki nem vett, fizetett éves szabadság után járó pénzbeli megváltáshoz való jogát.

28 E tekintetben legelőször is emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a minden munkavállalót megillető, fizetett éves szabadsághoz való jogot az uniós szociális jog különleges fontossággal bíró elvének kell tekinteni, amelytől nem lehet eltérni, és amelynek az illetékes nemzeti hatóságok általi érvényesítése csak a 2003/88 irányelvben kifejezetten meghatározott korlátok között történhet (lásd ebben az értelemben: 2014. június 12-i Bollacke ítélet, C-118/13, EU:C:2014:1755, 15. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

29 Továbbá a fizetett éves szabadsághoz való jog – mint az uniós szociális jog elve – nemcsak különlegesen fontos, hanem azt kifejezetten rögzíti az Európai Unió Alapjogi Chartája 31. cikkének (2) bekezdése is, amely esetében az EUSZ 6. cikk (1) bekezdése a Szerződésekkel megegyező jogi kötőerőt ismer el (2016. június 30-i Sobczyszyn ítélet, C-178/15, EU:C:2016:502, 20. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

30 Mivel az alapügy az alapeljárás felei között fennálló munkaviszony megszűnésének időpontjában ki nem vett, fizetett éves szabadság után járó pénzbeli megváltás kifizetésének megtagadására vonatkozik, emlékeztetni kell arra, hogy amikor a munkaviszony megszűnt, már nem volt lehetséges a munkavállalót megillető fizetett éves szabadság tényleges kivétele. Annak megakadályozása érdekében, hogy az említett lehetőség hiánya miatt a munkavállaló számára teljes mértékben kizárt legyen, hogy e joggal – akár pénzbeli juttatás formájában – élhessen, a 2003/88 irányelv 7. cikkének (2) bekezdése előírja, hogy a munkavállalónak joga van a ki nem vett éves szabadság pénzbeli megváltásához (lásd ebben az értelemben: 2014. június 12-i Bollacke ítélet, C-118/13, EU:C:2014:1755, 17. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

31 Amint a jelen ítélet 22. pontjában felidézésre került, a Bíróság hangsúlyozta, hogy ahhoz, hogy a pénzbeli megváltáshoz való jog megnyíljon, 2003/88 irányelv 7. cikkének (2) bekezdése semmilyen egyéb feltételt nem támaszt az azon tényekhez kapcsolódó feltételen kívül, hogy egyrészt a munkaviszony megszűnt, másrészt a munkavállaló nem vette ki az összes, őt e munkaviszony megszűnésekor megillető éves szabadságot.

32 A Bíróság ítélkezési gyakorlatából ezzel kapcsolatban az következik, hogy az említett rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétesek az olyan nemzeti jogszabályok vagy gyakorlatok, amelyek előírják, hogy a munkaviszony megszűnésekor a ki nem vett fizetett éves szabadság pénzbeli megváltás nem kerül kifizetésre abban az esetben, ha nem volt lehetősége kivenni az e munkaviszony megszűnéséig őt megillető összes éves szabadságot, különösen mivel a teljes referencia időszak és/vagy a szabadság átvitelére nyitva álló időszak vagy azok egy része alatt betegszabadságon volt (2009. január 20-i Schultz-Hoff és társai ítélet, C-350/06 és C-520/06, EU:C:2009:18, 62. pont; 2016. július 20-i Maschek ítélet, C-341/15, EU:C:2016:576, 31. pont; 2017. november 29-i King ítélet, C-214/16, EU:C:2017:914, 65. pont).

33 A Bíróság hasonlóképpen kimondta, hogy a 2003/88 irányelv 7. cikke nem értelmezhető úgy, hogy a fizetett éves szabadsághoz való jog, és következésképpen az e cikk (2) bekezdésében foglalt pénzbeli megváltáshoz való jog a munkavállaló halála miatt megszűnhet. A Bíróság ezzel kapcsolatban különösen hangsúlyozta, hogy ha az ilyen megváltás kifizetése kötelezettségének meg kellene szűnnie a munkaviszonynak a munkavállaló halála okán való megszűnése miatt, e körülmény azzal a következménnyel járna, hogy egy váratlan esemény visszamenőlegesen magának – az említett 7. cikkben előírt – fizetett éves szabadsághoz való jognak a teljes elvesztését eredményezhetné (lásd ebben az értelemben: 2014. június 12-i Bollacke ítélet, C-118/13, EU:C:2014:1755, 25., 26. és 30. pont).

34 Az alapügyet illetően meg kell jegyezni, hogy – az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő információknak és a jelen ítélet 25–27. pontjában kifejtetteknek megfelelően – az, hogy S. W. Kreuziger korábbi munkáltatója megtagadta tőle a munkaviszony megszűnése előtt ki nem vett, fizetett éves szabadság pénzbeli megváltását, különösen egy nemzeti jogszabályon, a jelen esetben az EUrlVO 9. §-án alapul, amelynek értelmében az említett szabadsághoz való jog nem magának az említett munkaviszony megszűnésének a következményeként szűnt meg, hanem amiatt, hogy S. W. Kreuziger nem kérte annak kivételét az említett munkaviszony alatt.

35 Az előterjesztett kérdés tehát lényegében az, hogy – a Bíróságnak a jelen ítélet 31. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlatára tekintettel – abban az időpontban, amikor az alapügyben szóban forgó munkaviszony megszűnt, S. W. Kreuziger még jogosult volt-e vagy sem az e munkaviszony megszűnése következtében pénzbeli megváltássá átalakítható, fizetett éves szabadságra.

36 Az említett kérdés így elsősorban a 2003/88 irányelv 7. cikke (1) bekezdésének az értelmezésére vonatkozik, és arra irányul, hogy e rendelkezéssel ellentétes-e az, hogy az általa biztosított jog a ki nem vett éves szabadság esetében automatikusan megszűnhessen amiatt, hogy a munkavállaló nem kérte a munkaviszonya alatt e jog gyakorlását.

37 E tekintetben először is, a Bíróságnak a jelen ítélet 30–33. pontjában említett ítélkezési gyakorlatából nem vezethető le az, hogy a 2003/88 irányelv 7. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az említett cikk (1) bekezdésében foglalt, éves szabadsághoz való jog, és az ugyanezen cikk (2) bekezdésének megfelelően a munkaviszony megszűnése esetén e szabadság helyébe lépő pénzbeli megváltáshoz való jog a fizetett éves szabadság munkavállaló általi kivétele elmaradásának eredetét képező körülményektől függetlenül, mindig megilleti az említett munkavállalót.

38 Másodszor, noha az állandó ítélkezési gyakorlat kétségkívül az, hogy a munkavállaló uniós jog által biztosított, fizetett éves szabadsághoz való alapvető joga tiszteletben tartásának biztosítása érdekében a 2003/88 irányelv 7. cikke nem értelmezhető megszorítóan, a munkavállalót ez alapján megillető jogok kárára (lásd ebben az értelemben: 2014. június 12-i Bollacke ítélet, C-118/13, EU:C:2014:1755,

22. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat), arra is emlékeztetni kell, hogy az e cikk (1) bekezdésében előírt, szabadság után járó fizetés arra szolgál, hogy lehetővé tegye, hogy a munkavállaló ténylegesen kivegye azt a szabadságot, amelyre jogosult (lásd ebben az értelemben: 2006. március 16-i Robinson-Steele és társai ítélet, C-131/04 és C-257/04, EU:C:2006:177, 49. pont).

39 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a 2003/88 irányelv 7. cikkében rögzített, éves szabadsághoz való jog célja ugyanis annak a lehetővé tétele, hogy a munkavállaló kipihenhesse a munkaszerződése alapján rá háruló feladatok végrehajtását, másrészt pedig rendelkezésére álljon a kikapcsolódásra és szabad időtöltésre alkalmas idő (2016. július 20-i Maschek ítélet, C-341/15, EU:C:2016:576, 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

40 Ezenfelül, annak előírása révén, hogy az éves szabadság minimális időtartama nem helyettesíthető annak fejében nyújtott pénzbeli megváltással, a munkaviszony megszűnésének esetét kivéve, a 2003/88 irányelv 7. cikkének (2) bekezdése különösen annak biztosítását szolgálja, hogy a munkavállaló tényleges pihenőidővel rendelkezhessék biztonságának és egészségének hatékony védelme érdekében (lásd ebben az értelemben: 2006. március 16-i Robinson-Steele és társai ítélet, C-131/04 és C-257/04, EU:C:2006:177, 60. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

41 Harmadszor, amint az magából a 2003/88 irányelv 7. cikkének a szövegéből, valamint a Bíróság ítélkezési gyakorlatából is kiderül, a fizetett éves szabadsághoz való jog gyakorlásának és végrehajtásának feltételeit a tagállamoknak kell meghatározniuk a belső joguk keretében azon konkrét körülmények előírásával, amelyek mellett a munkavállalók e jogukkal élhetnek (2009. január 20-i Schultz-Hoff és társai ítélet, C-350/06 és C-520/06, EU:C:2009:18, 28. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

42 Ezzel kapcsolatban a Bíróság különösen rámutatott arra, hogy a 2003/88 irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével főszabály szerint nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely az irányelv által kifejezetten biztosított fizetett éves szabadsághoz való jog gyakorlási módozatairól rendelkezik, amelyek magukban foglalják akár az említett jognak a referencia-időszak vagy a szabadság átvitelére nyitva álló időszak végével történő elvesztését, feltéve azonban, hogy azon munkavállalónak, akinek a fizetett éves szabadsága elveszik, ténylegesen megvolt a lehetősége arra, hogy az említett irányelv által részére biztosított jogot gyakorolja (2009. január 20-i Schultz-Hoff és társai ítélet, C-350/06 és C-520/06, EU:C:2009:18, 43. pont).

43 Márpedig az EUrlVO 9. §-ához hasonló nemzeti szabályozás a fizetett éves szabadság gyakorlási módozatainak hatálya alá tartozik a 2003/88 irányelv 7. cikkének (1) bekezdése és a Bíróságnak ez előző pontban felidézett ítélkezési gyakorlata értelmében.

44 Az ilyen típusú szabályozás olyan nemzeti jogi szabályoknak és eljárásoknak a részét képezi, amelyek a munkavállalók szabadságának meghatározására alkalmazandók, és amelyek a különböző fennálló érdekek figyelembevételére irányulnak (lásd ebben az értelemben: 2009. szeptember 10-i Vicente Pereda ítélet, C-277/08, EU:C:2009:542, 22. pont).

45 Azonban, amint a jelen ítélet 42. pontjából következik, meg kell bizonyosodni afelől, hogy az ilyen nemzeti szabályok alkalmazása még akkor se járhasson a munkavállaló által megszerzett, fizetett éves szabadsághoz való jog megszűnésével, ha nem volt ténylegesen lehetősége e jogok gyakorlására.

46 A jelen esetben meg kell állapítani, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból következik, hogy a Verwaltungsgericht Berlin (berlini közigazgatási bíróság) láthatóan úgy értelmezte az EUrlVO 9. §-át, hogy azon körülménynek, hogy a munkavállaló a munkaviszony megszűnése előtt nem kérte a fizetett éves szabadságát, az az automatikus következménye, hogy e munkaviszony megszűnésekor az érintett munkavállaló elveszíti az említett szabadsághoz való jogait, és ehhez kapcsolódóan e ki nem vett szabadság után járó pénzbeli megváltáshoz való jogát.

47 Márpedig, amint azt a főtanácsnok indítványának 34. pontjában kifejtette, a fizetett éves szabadsághoz való jog ilyen automatikus elvesztése, amely nem függ annak előzetes vizsgálatától, hogy e munkavállalónak ténylegesen módjában állt-e ezen jog gyakorlása, figyelmen kívül hagyja a jelen ítélet 42. pontjában felidézett azon korlátokat, amelyek feltétlenül kötelezik a tagállamokat az említett jog gyakorlási módozatainak pontosításakor.

48 A munkavállalót kell ugyanis a munkaszerződésben szereplő gyengébb félnek tekinteni, és ily módon meg kell akadályozni, hogy a munkáltató korlátozhassa a jogait. E gyenge pozícióra tekintettel az ilyen munkavállalót különösen az tántoríthatja el jogainak a munkáltatójával szembeni kifejezett érvényesítésétől, hogy e jogok követelésével olyan munkáltatói intézkedések meghozatalát kockáztatja, amelyek a munkaviszonyt az ő kárára befolyásolhatják (lásd ebben az értelemben: 2010. november 25-i Fuß ítélet, C-429/09, EU:C:2010:717, 80. és 81. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

49 A rendes szabadságról való lemondásra, illetve a munkavállalókat erre indító magatartásra ösztönözés továbbá összeegyeztethetetlen a fizetett éves szabadságnak a jelen ítélet 39. és 40. pontjában felidézett azon célkitűzéseivel, amelyek többek között a munkavállaló biztonságának és egészségének hatékony védelme érdekében a tényleges pihenőidő munkavállaló számára történő biztosításának szükségességéhez kapcsolódnak (lásd ebben az értelemben: 2006. április 6-i Federatie Nederlandse Vakbeweging ítélet, C-124/05, EU:C:2006:244, 32. pont). Ezért a munkáltató minden olyan gyakorlata vagy mulasztása, amely potenciálisan visszatarthatja a munkavállalót az éves szabadság kivételétől, szintén összeegyeztethetetlen a fizetett éves szabadsághoz való jog céljával (2017. november 29-i King ítélet, C-214/16, EU:C:2017:914, 39. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

50 E körülmények között el kell kerülni az olyan helyzetet, hogy teljes mértékben a munkavállalóra háruljon annak terhe, hogy a fizetett éves szabadsághoz való jog tényleges gyakorlására ügyeljen, miközben a munkáltatót emiatt olyan lehetőség illetné meg, hogy mentesül saját kötelezettségeinek tiszteletben tartása alól, arra hivatkozva, hogy a munkavállaló nem terjesztett elő fizetett éves szabadság iránti kérelmet.

51 Habár e tekintetben pontosítani kell, hogy a 2003/88 irányelv 7. cikkéből eredően a munkáltatót terhelő kötelezettség tiszteletben tartása nem terjedhet addig, hogy arra kényszerítse a munkáltatót, hogy kötelezze a munkavállalóit a fizetett éves szabadsághoz való joguk tényleges gyakorlására (lásd ebben az értelemben: 2006. szeptember 7-i Bizottság kontra Egyesült Királyság ítélet, C-484/04, EU:C:2006:526, 43. pont), e munkáltatónak viszont ügyelnie kell arra, hogy biztosítsa a munkavállaló számára, hogy módjában álljon e jog gyakorlása (lásd ebben az értelemben: 2017. november 29-i King ítélet, C-214/16, EU:C:2017:914, 63. pont).

52 E tekintetben – és amint arra a főtanácsnok indítványának 43–45. pontjában rámutatott – a munkáltató a fizetett éves szabadsághoz való jog kötelező jellegére tekintettel, valamint a 2003/88 irányelv 7. cikke hatékony érvényesülésének biztosítása érdekében többek között arra köteles, hogy ténylegesen és átláthatóan ügyeljen arra, hogy a munkavállalónak valóban módjában álljon a fizetett éves szabadságának kivétele, azzal hogy – szükséges esetben hivatalosan – annak kivételére ösztönzi, és egyúttal – annak biztosítása érdekében, hogy az említett szabadság még alkalmas legyen arra, hogy garantálja az érintett számára a pihenést és a kikapcsolódást, amelyekhez e szabadságnak hozzá kell járulnia – pontosan és időben tájékoztatja arról, hogy amennyiben nem veszi ki a szabadságot, a referencia-időszak vagy a szabadság átvitelére engedélyezett időszak végén vagy pedig a munkaviszony megszűnésekor, amennyiben ez utóbbi ezen időszakra esik, elveszti azt.

53 Továbbá a bizonyítási teher e tekintetben a munkáltatóra hárul (lásd analógia útján: 2006. március 16-i Robinson-Steele és társai ítélet, C-131/04 és C-257/04, EU:C:2006:177, 68. pont). Ha nem tudja bizonyítani, hogy az elvárható gondossággal járt el, hogy a munkavállalónak ténylegesen módjában álljon az őt megillető fizetett éves szabadságot kivenni, úgy kell tekinteni, hogy az említett

szabadsághoz való jog megszűnése, és a munkaviszony megszűnése esetén a ki nem vett, fizetett éves szabadság után járó pénzbeli megváltás kifizetésének ehhez kapcsolódó hiánya sérti a 2003/88 irányelv 7. cikkének (1) bekezdését, illetve 7. cikkének (2) bekezdését.

54 Ellenben, ha az említett munkáltató az e tekintetben rá háruló bizonyítási tehernek eleget tud tenni, és emiatt úgy tűnik, hogy a munkavállaló szándékosan és az abból feltételezhetően eredő következmények teljes ismeretében tartózkodott a fizetett éves szabadságának kivételétől, miután lehetővé tették számára az e szabadsághoz való jogának tényleges gyakorlását, a 2003/88 irányelv 7. cikkének (1) és (2) bekezdésével nem ellentétes sem e jog elvesztése, sem pedig a munkaviszony megszűnése esetén a ki nem vett, fizetett éves szabadság után járó pénzbeli megváltás ehhez kapcsolódó hiánya.

55 Amint ugyanis a főtanácsnok indítványának 52. és 53. pontjában kifejtette, a 2003/88 irányelv 7. cikkének bármely olyan értelmezése, amely arra ösztönözhetné a munkavállalót, hogy szándékosan tartózkodjon a fizetett éves szabadság kivételétől az alkalmazandó referencia-időszakban vagy engedélyezett átviteli időszak alatt a fizetett éves szabadságának kivételétől járandóságainak a munkaviszony megszűnésekor való növelése érdekében, összeegyeztethetetlen a fizetett éves szabadsághoz való jog bevezetése által követett célokkal, amint az a jelen ítélet 49. pontjából kiderül.

56 A fenti megfontolásokra tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2003/88 irányelv 7. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az alapügy tárgyát képezőhöz hasonló nemzeti szabályozás, amennyiben az azt vonja maga után, hogy amennyiben a munkavállaló munkaviszonya megszűnésének időpontja előtt nem kérte, hogy gyakorolhassa a fizetett éves szabadsághoz való jogát, e munkavállaló – automatikusan és annak előzetes ellenőrzése nélkül, hogy a munkáltató ténylegesen lehetőséget biztosított-e számára a szabadsághoz való jogának e munkaviszony megszűnése előtti gyakorlására, különösen megfelelő információ szolgáltatásával – elveszti az uniós jog alapján e munkaviszony megszűnésekor őt megillető, fizetett éves szabadság napjait, valamint ehhez kapcsolódóan a ki nem vett, fizetett éves szabadság után járó pénzbeli megváltáshoz való jogát.

A második kérdésről

57 Az első kérdésre adott válaszra tekintettel a második kérdésre nem szükséges válaszolni.

A költségekről

58 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

A munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló, 2003. november 4-i 2003/88/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 7. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az alapügy tárgyát képezőhöz hasonló nemzeti szabályozás, amennyiben az azt vonja maga után, hogy amennyiben a munkavállaló munkaviszonya megszűnésének időpontja előtt nem kérte, hogy gyakorolhassa a fizetett éves szabadsághoz való jogát, e munkavállaló – automatikusan és annak előzetes ellenőrzése nélkül, hogy a munkáltató ténylegesen lehetőséget biztosított-e számára a szabadsághoz való jogának e munkaviszony megszűnése előtti gyakorlására, különösen megfelelő információ szolgáltatásával – elveszti az uniós jog alapján e munkaviszony megszűnésekor őt megillető, fizetett éves szabadság napjait, valamint ehhez kapcsolódóan a ki nem vett, fizetett éves szabadság után járó pénzbeli megváltáshoz való jogát.

Aláírások

i — A jelen szöveg 52. pontjában az első elektronikus közzétételt követően nyelvi módosítás történt.